

INNLEDNING

1. Leseveiledning

Vi vil her presentere gangen i inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner. Målsettingen med innledningen er å gi leseren et innblikk i hovedtrekkene i inntektssystemet. Målgruppen er først og fremst administrasjon og politikere i den enkelte kommune og fylkeskommune.

Innbyggertilskuddet m/utgiftsutjevning og inntektsutjevning er basert på befolkningstall per 01.01. i budsjettåret. Et foreløpig innbyggertilskudd basert på befolkningstall per 01.01.2003 ble presentert i rundskriv H-24/03 i forbindelse med statsbudsjettet. I tabell 1 presenteres innbyggertilskudd med utgiftsutjevning for den enkelte kommune. Virkningen av at innbyggertilskuddet baseres på nyere befolkningstall presenteres i tabell F.

2. Det samlede rammetilskudd

I regjeringens forslag til revidert statsbudsjett for 2004 er rammetilskuddene til kommunene og fylkeskommunene henholdsvis 33,0 og 11,8 milliarder kroner. Stortinget vedtok i juni revidert nasjonalbudsjett og Kommunal- og regionaldepartementet har i rundskriv H-17/04 redegjort for endringer i forhold til saldert budsjett.

3. Inntektssystemet

Inntektssystemet er et kriteriebasert system for fordeling av rammetilskuddet til kommunene og fylkeskommunene. Rammetilskuddet er sammen med skatteinntektene frie inntekter som kommunene og fylkeskommunene fritt kan disponere uten andre bindinger fra staten enn det som følger av lover og forskrifter. Det overordnede formålet med inntektssystemet er å oppnå en fordeling av tilskuddene som bidrar til å sette kommunene og fylkeskommunene i stand til å yte et likeverdig tjenestetilbud til sine innbyggere. For å oppnå dette målet tas det ved fordelingen av rammetilskuddet hensyn til strukturelle ulikheter i kommunenes og fylkeskommunens kostnader (utgiftsutjevning) og ulikheter i skatteinntektene (inntektsutjevning). Det gis også et skjønnstilskudd for å korrigere for forhold som ikke ivaretas godt nok i fordelingsystemet for øvrig. Inntektssystemet inneholder også virkemidler som utelukkende er begrunnet med regionalpolitiske målsettinger.

Utgiftsutjevningen i inntektssystemet er begrunnet med at en rekke forhold av demografisk, geografisk og sosial art gir strukturelle kostnadsforskjeller som kommunene og fylkeskommunene i liten grad kan påvirke. For at kommunesektoren skal kunne gi et likeverdig tjenestetilbud til sine innbyggere må det tas hensyn til slike strukturelle kostnadsforskjeller ved fastlegging av de økonomiske rammene. Slike kostnadsforskjeller kan for eksempel være aldersfordeling eller reiseavstand innen kommunen. Det er også

nødvendig å foreta inntektsutjevning (av skatteinntektene) for å oppnå en rimelig utjevning av de økonomiske forutsetningene som kan gi et likeverdig tjenestetilbud.

Inntektssystemet inneholder to tilskudd som utelukkende er distriktspolitisk begrunnet. Det gis tilskudd til kommunene og fylkeskommunene i Nord-Norge, Nord-Norgetilskudd, og et tilskudd til små kommuner med skatteinntekt under 110 prosent av landsgjennomsnittet, regionaltilskudd. Oslo fylkeskommune mottar et eget hovedstadstilskudd.

4. De enkelte tilskudd som fordeles i inntektssystemet

Det samlede rammetilskuddet for kommunene og fylkeskommunene er delt i fire tilskudd for kommunene og fire tilskudd for fylkeskommunene. Disse tilskuddene bevilges over egne poster på kapittel 571 og 572 på statsbudsjettet.

Rammetilskudd - inndeling på poster

	Kommuner kapittel 571	Fylkeskommuner kapittel 572
Post 60	Innbyggertilskudd	Innbyggertilskudd
Post 62	Nord-Norgetilskudd	Nord-Norgetilskudd
Post 63	Regionaltilskudd	
Post 64	Skjønnstilskudd	Skjønnstilskudd
Post 65		Hovedstadstilskudd

5. Nord-Norgetilskudd

Nord-Norgetilskuddet er et særskilt regionalpolitisk virkemiddel. Tilskuddet skal bidra til å gi kommuner og fylkeskommuner i Nord-Norge muligheter for å gi et bedre tjenestetilbud enn kommuner og fylkeskommuner ellers i landet. Tilskuddet skal også bidra til å muliggjøre en høy kommunal og fylkeskommunal sysselsetting i et område med et konjunkturavhengig næringsliv.

Nord-Norgetilskudd til kommuner og fylkeskommuner

	Kroner per innbygger
<i>Kommuner</i>	
Nordland	1 273
Troms	2 442
Finnmark	5 968
<i>Fylkeskommuner</i>	
Nordland	799
Troms	911
Finnmark	1 245

Tilskuddet beregnes på grunnlag av en fast sats per innbygger innenfor hvert fylke. Det er fastsatt en felles sats for alle kommunene innenfor hvert fylke og en sats for hver av fylkeskommunene. Til grunn for beregningen av Nord-Norgetilskuddet ligger

befolkningstall per 01.01. året før budsjettåret. Satsene for Nord-Norgetilskuddet for 2004 er oppjustert med prisstigningen.

6. Regionaltilskuddet

Regionaltilskuddet er på samme måte som Nord-Norgetilskuddet begrunnet ut fra regionalpolitiske hensyn. Tilskuddets størrelse blir gradert etter det geografiske virkeområdet for distriktpolitiske virkemidler (A-D) med et fast beløp per kommune. Kommuner som ligger utenfor det distriktpolitiske virkeområdet får støtte etter samme sats som kommuner som ligger innenfor virkeområde B, C og D.

Til nå har ordningen vært utformet slik at for å være berettiget til tilskudd må kommunen ha færre enn 3000 innbyggere året før budsjettåret og ha lavere skatteinntekt per innbygger enn 110 prosent av landsgjennomsnittet. Fra og med 2004 innføres en trappetrinnsordning som innebærer at også kommuner mellom 3000 og 3200 innbyggere kan være berettiget til regionaltilskudd. Kommuner mellom 3000 og 3200 innbyggere mottar en avtrappende andel av full sats.

I utgangspunktet er satsene for regionaltilskuddet nominelt uendret fra i fjor. Den nye ordningen innebærer imidlertid at flere kommuner vil motta regionaltilskudd. Utgiftsøkningen dette medfører dekkes ved at satsene på regionaltilskuddet nedjusteres noe i forhold til i fjor, jf omtale under programkategori 13.70 i St.prp. nr 1 (2003-2004).

Den nye trappetrinnsmodellen erstatter overgangsordningen som ble innført i 2003. Kommuner som mister regionaltilskuddet som følge av at skatteinntektene overstiger 110 prosent av landsgjennomsnittet, vurderes i forbindelse med skjønnsfordelingen.

Regionaltilskuddet etter prioriteringsområde – full sats

Prioriteringsområde	Beløp per kommune (1000 kroner)
A (Finnmark og Nord-Troms)	8 070
B, C og D	3 348
Utenfor distriktpolitisk virkeområde	3 348

Regionaltilskuddet til kommuner med over 3000 innbyggere

Innbyggertall	Regionaltilskudd
3 000 – 3 049	80 prosent av full sats
3 050 – 3 099	60 prosent av full sats
3 100 – 3 149	40 prosent av full sats
3 150 – 3 199	20 prosent av full sats
Fra og med 3 200.....	0 kr

7. Skjønnstilskuddet

Skjønnstilskuddet består av ordinært skjønn og av ekstraordinært skjønn. Det ordinære skjønnstilskuddet blir brukt til å kompensere kommuner og fylkeskommuner for spesielle lokale forhold som ikke fanges opp i den faste delen av inntektssystemet. Fra og med 2004 vil kommuner og fylkeskommuner som taper på omleggingen av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift kompenseres gjennom det ordinære skjønnstilskuddet, jf omtale under programkategori 13.70 i St.prp. nr 1 (2003-2004).

Det ekstraordinære skjønnstilskuddet, som ble opprettet i forbindelse med omleggingen av inntektssystemet i 1997, skal gradvis avvikles i løpet av perioden 2002 til 2006. Tilskuddet gis til kommuner og fylkeskommuner som tapte på omleggingen i 1997, og som ikke har fått dekt tapet gjennom regionaltilskuddet.

8. Hovedstadstilskuddet og storbytilskuddet

Fra og med 2004 avvikles kapittel 571.65 hovedstadstilskuddet (til Oslo kommune) og kapittel 571.67 storbytilskuddet, samtidig som delkostnadsnøkkelen for sosialhjelp endres for bedre å fange opp variasjoner i kommunenes utgiftsbehov knyttet til rus og psykisk helsevern. Hovedstadstilskuddet og storbytilskuddet til kommunene trappes gradvis ned gjennom overgangsordningen i inntektssystemet.

Kapittel 572.65 Hovedstadstilskuddet til Oslo fylkeskommune opprettholdes. Fra og med 2004 overtar staten det ansvar som kommunene og fylkeskommunene har hatt for barnevernet. Oslo beholder imidlertid sitt ansvar for barnevernet, og den delen av de frie inntektene til fylkeskommunen som kan tilskrives barnevern, blir lagt inn i hovedstadstilskuddet til Oslo fylkeskommune fra og med 2004.

9. Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd

Forsøket med rammefinansiering av øremerkede tilskudd som tok til fra 2000 avvikles fra og med 2004. Post 68 faller derfor bort fra samme tidspunkt.

10. Innbyggertilskuddet, utgiftsutjevningen, inntektsutjevningen og inndelingstilskuddet

Innbyggertilskuddet fremkommer som differansen mellom samlet rammetilskudd og summen av de fire tilskuddene Nord-Norgetilskuddet, regionaltilskuddet, skjønnstilskuddet og hovedstadstilskuddet. Det samlede innbyggertilskuddet fordeles i utgangspunktet med et likt beløp per innbygger til alle kommuner. Innbyggertilskuddet omfordles deretter ved at det tas hensyn til utgifts- og inntektsutjevningen, overgangsordningen i forbindelse med oppgaveendringer mv., korreksjonsordningen for elever i statlige og private skoler og inndelingstilskuddet.

10.1. Virkning av nyere befolkningstall

Frem til 2003 ble innbyggertilskuddet basert på befolkningstall per 01.01 året før budsjettåret, mens tilskuddet fra og med 2003 er basert på befolkningstall per 01.01 i budsjettåret. Begrunnelsen for å endre telletidspunktet for innbyggertallene var at kommuner med befolkningsvekst raskt skal få kompensasjon for nye innbyggere, jf. St. prp. nr 64 (2001-2002)).

Kriteriedataene som brukes ved beregning utgiftsbehov per kommune kan deles inn i to grupper: Kriteriedata som angir

- 1) innbyggertall fordelt på ulike aldersgrupper
- 2) antall innvandrere, psykisk utviklingshemmede, antall elever i private skoler, reiseavstand, antall skilte m.m.

På tidspunktet for beregning av innbyggertilskudd foreligger ikke ny informasjon om kriteriedata i gruppe 2. Ved beregning av det endelige innbyggertilskuddet i juni 2004 så oppdateres ikke utgiftsutjevningen til disse kriteriene. Dette avviker fra fjorårets beregninger hvor utgiftsutjevningen til disse kriteriene ble delvis oppdatert.

Det endelige innbyggertilskuddet i 2004 er basert på

- a) innbyggertilskudd før utgiftsutjevning beregnes ved å benytte nye befolkningstall (som i 2003)
- b) utgiftsutjevning knyttet til befolkningens alderssammensetningen beregnes ved bruk av nye befolkningstall (som i 2003)
- c) utgiftsutjevning knyttet til øvrige kriterier oppdateres ikke ved beregning av det endelige innbyggertilskuddet.
- d) Den langsiktige fordelingen i overgangsordningen er basert på nye befolkningstall

Rent praktisk blir utgiftutjevningen beregnet separat for kriterier knyttet til alderskriterier og for de øvrige kriteriene.

10.2. Utgiftsutjevning

Forskjellene mellom landets kommuner er til dels store når det gjelder kostnadsstruktur, demografisk sammensetning mv. Det medfører at det ofte er store variasjoner mellom kommunene i hvilke behov innbyggerne har for kommunale tjenester, og også store forskjeller i kommunenes kostnader ved å produsere en enhet av tjenestene. Målet med utgiftsutjevningen er å fange opp slike variasjoner. En tar fra de relativt sett lettdrevne kommunene og gir til de relativt sett tungdrevne. Med lettdrevet/tungdrevet menes en kommune som vurdert etter objektive kriterier er rimeligere/dyrere i drift enn gjennomsnittskommunen. Objektive kriterier er forhold som kommunen i liten grad kan påvirke, for eksempel alderssammensetning og bosettingsmønster.

For å finne ut hvorvidt en kommune er mer lettdrevet eller tungdrevet enn gjennomsnittet, er det gjort omfattende analyser av hvilke faktorer som har betydning for variasjonen i

kostnadene ved tjenesteproduksjonen i kommunal sektor. Kostnadsnøkklene for kommunene og fylkeskommunene består av objektive kriterier for beregnet utgiftsbehov, og baseres på faglige analyser av både kostnads- og etterspørselsforhold for kommunal og fylkeskommunal tjenesteproduksjon.

Kostnadsnøkkel for kommunene endres f.o.m. 2004 som følge av at det innføres en ny delkostnadsnøkkel for landbruk og miljøvern, og som følge av at delkostnadsnøkkel for sosialtjenesten endres. Kostnadsnøkkel for fylkeskommunene endres f.o.m. 2004 som følge av at staten overtar fylkeskommunenes ansvar innenfor barnevern, rus og familievern. For nærmere omtale av endringene i kostnadsnøkklene viser vi til omtale under programkategori 13.70 i St.prp. nr 1 (2003-2004).

Kostnadsnøkkel for fylkeskommunene

Kostnadsnøkkel for fylkeskommunene består i 2004 av tre delkostnadsnøkler: videregående opplæring, samferdsel og tannhelsetjenesten. I tabellen under vises kun hovednøkkel for fylkeskommunene.

Kostnadsnøkler for fylkeskommunene - 2004

Kriterium	Kriterievekter
Innbyggere 0-15 år.....	0,064
Innbyggere 16-18 år.....	0,526
Innbyggere 19-34 år.....	0,027
Innbyggere 35-66 år.....	0,035
Innbyggere 67-74 år.....	0,008
Innbyggere 75 år og over.....	0,009
Rutenett til sjøs	0,032
Innbyggere bosatt spredtbygd.....	0,022
Areal.....	0,007
Storbyfaktor	0,016
Befolkning på øyer	0,009
Vedlikeholdskostnader (veg)	0,064
Reinvesteringskostnader (veg)	0,032
Søkere yrkesfag	0,149
Sum	1,000

Kostnadsnøkkel for kommunene

Kommunenes kostnadsnøkkel består i 2004 av fire delkostnadsnøkler: administrasjon, grunnskole, helse- og sosialtjenesten og landbruk og miljøvern. I tabellen for kommunene vises både hovednøkkel og de fire delkostnadsnøkklene. Tabellen viser hvilke kriterier og vekter som ligger til grunn for delkostnadsnøkklene og hovednøkkel.

Nederste rad i tabellen viser med hvilken vekt de ulike delkostnadsnøkklene går inn i hovednøkkel. Tabellen viser for eksempel at delkostnadsnøkkel for landbruk- og miljøvern har en vekt på 0,692 prosent.

Kostnadsnøkler for kommunene – 2004

		Sektornøkler			
Kriterium	Kriterie vekt	Administrasjon	Skole	Helse /sosial	Landbruk /miljøvern
Basistillegg	0,025	0,075	0,038		0,070
Innbyggere 0-5 år	0,023	0,925	0,85	0,051	0,164
Innbyggere 6-15 år	0,305			0,044	
Innbyggere 16-66 år	0,122			0,137	
Innbyggere 67-79 år	0,086			0,253	
Innbyggere 80-89 år	0,134			0,096	
Innbyggere 90 år og over	0,050			0,083	
Urbanitetskriterium	0,042			0,076	
Skilte og separerte 16-59 år	0,039		0,021		
Arbeidsledige 16-59 år	0,011		0,048		
Beregnet reisetid	0,015		0,030		
Reiseavstand innen sone	0,010		0,034		
Reiseavstand til nærmeste nabokrets	0,011			0,050	
Dødelighet	0,026			0,050	
Ikke-gifte 67 år og over	0,025			0,010	
Innvandrere	0,005			0,122	
Psykisk utviklingshemmede 16 år og over	0,062			0,007	
Psykisk utviklingshemmede under 16 år	0,004				
Landbrukskriterium	0,005				0,766
Sum	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Sektorens vekt (pst)	100	16,374	31,887	51,047	0,692

Tabellens kolonner 2-5 viser hvilke kriterier som inngår i hver av delkostnadsnøkklene og med hvilken andel disse kriteriene inngår. Tabellen viser for eksempel at for delkostnadsnøkkelene for landbruk og miljøvern utgjør basistillegget 7 prosent, innbyggerkriteriet 16,4 prosent og landbrukskriteriet 76,6 prosent.

Indeks for beregnet utgiftsbehov

Kostnadsnøkklene brukes sammen med kriteriedata til å lage **indekser for beregnet utgiftsbehov**¹ for hver enkelt kommune og fylkeskommune. Indeksene for alle landets kommuner og fylkeskommuner er gjengitt i vedlegg 1 og 2. Landsgjennomsnittet = 1,00.

Tolkning av indeksen for beregnet utgiftsbehov

Eksempel. Indeks for kommune X = 0,99, kommune Y = 1,00 og kommune Z = 1,07. Det vil si at beregnet utgiftsbehov ved å drive kommune X er 1 prosent lavere enn gjennomsnittet, beregnet utgiftsbehov ved å drive kommune Y er lik gjennomsnittet og beregnet utgiftsbehov ved å drive kommune Z er 7 prosent høyere enn gjennomsnittet

Basert på objektive kriterier uttrykker indekstallene i eksempelet også at om kommune X har 1 prosent mindre midler til kommunal drift enn kommune Y og kommune Z har 7 prosent mer midler til kommunal drift enn kommune Y, så vil de tre kommunene kunne yte et likeverdig tjenestetilbud til sine innbyggere.

Det er slike indekser departementet tar utgangspunkt i når utgiftsutjevningen for den enkelte kommune skal beregnes. Dette skjer ved et fratrekk eller tillegg i innbyggertilskuddet.

Beregning av indeks for kommunenes andeler av kriterium

$$(1) \text{ Indeks}_k = \frac{\text{Kommunens andel av kriterium}}{\text{Kommunens andel av innbyggere}}$$

Indeks for en kommunes andel av 6-15 åringer beregnes således ved

$$(2) \text{ Indeks}_k = \frac{\frac{\text{Antall 6-15 åringer i kommune X}}{\text{Antall 6-15 åringer i landet}}}{\frac{\text{Antall innbyggere i kommune X}}{\text{Antall innbyggere i landet}}}$$

Indeksen kan leses som forholdet mellom andel kommune X har av landets 6-15 åringer og hvilken andel kommune X har av landets innbyggere. En enkel omskriving av uttrykket

¹ Landets totale beregnede utgiftsbehov framkommer i utgangspunktet ved å summere netto driftsutgifter på utvalgte kapitler i kommuneregnskapet som omfattes av utgiftsutjevningen i inntektssystemet. Landets totale beregnede utgiftsbehov er 100,4 mrd kr for kommunene og 25 mrd kroner for fylkeskommunene 2004.

(2) gir (2'). Indeksen kan leses som forholdet mellom andel av kommune X's innbyggere som er 6-15 år og andel av landets innbyggere som er 6-15 år.

$$(2') \text{ Indeks}_k = \frac{\frac{\text{Antall 6-15 \u00e5ringer i kommune X}}{\text{Antall innbyggere i kommune X}}}{\frac{\text{Antall 6-15 \u00e5ringer i landet}}{\text{Antall innbyggere i landet}}}$$

Vi betrakter et eksempel der "landet" bare har to kommuner (kommune A og B). Med f\u00f8lgende kjennetegn, beregnes indeksen for utgiftsbehov slik:

	A	B
Andel innbyggere	0,75	0,25
Andel eldre	0,6	0,4
Andel innbyggere 16-59	0,3	0,7

I det forenklete inntektssystemet som er benyttet her, har vi bare to kriterier: Andel eldre og andel innbyggere 16-59 \u00e5r. Vi legger her til grunn at andel eldre forklarer 80 prosent av forskjellene i utgifter mellom kommunene, og at andel innbyggere 16-59 \u00e5r forklarer de resterende 20 prosent. De to kriteriene vektet derfor med henholdsvis 0,8 og 0,2.

Utgiftsindeksene bestemmes ved \u00e5 beregne kommunenes andel av de ulike kriteriene i forhold til kommunenes innbyggerandeler, multiplisert med kriteriets vekt:

	A	B
Indeks eldre	$(0,6 / 0,75) * 0,8 = 0,64$	$(0,4 / 0,25) * 0,8 = 1,28$
Indeks 16-59	$(0,3 / 0,75) * 0,2 = 0,08$	$(0,7 / 0,25) * 0,2 = 0,56$
Samlet	$= 0,72$	$= 1,84$

10.3. Korreksjon for elever i statlige og private skoler

Gjennom utgiftutjevningen vil antall innbyggere i skolepliktig alder p\u00e5virke st\u00f8rrelsen p\u00e5 innbyggertilskuddet. For \u00e5 kunne ta hensyn til at noen av disse innbyggerne benytter annet skoletilbud enn det som tilbys av kommunen/fylkeskommunen, er det som en del av utgiftsutjevningen en korreksjonsordning for elever i statlige og private skoler.

Korreksjonen inneb\u00e4rer en omfordeling av innbyggertilskuddet som f\u00f8lge av at antall elever som benytter privat eller statlig skole varierer mellom kommunene og mellom fylkeskommunene. I korreksjonsordningen er det for fylkeskommunene skilt mellom fire "undervisningskategorier" og for kommunene er det skilt mellom tre "undervisningskategorier", jf tabellen nedenfor. Innenfor hver kategori foretas omfordelingen slik at kommuner og fylkeskommuner som har flere elever i statlige og private skoler enn

gjennomsnittet får et trekk, mens kommuner og fylkeskommuner med flere elever enn gjennomsnittet får et tillegg.

Tabellen nedenfor viser trekksatsene som benyttes i korreksjonsordning i 2004. Satsene var uendret i perioden 1994–2002. I statsbudsjettet for 2003 ble satsene økt med mellom 4 000 og 7 000 kroner, og i statsbudsjettet for 2004 foreslår departementet en ytterligere økning av satsene på mellom 4 000 og 7 000 kroner. Det samlede trekkbeløpet fordeles tilbake til kommunene/fylkeskommunene etter kommunenes andel innbyggere mellom 6 og 15 år og etter fylkeskommunenes andel av innbyggere mellom 16 og 18 år.

Trekksatser - elever i statlige og private skoler

	Kroner per elev
<i>Fylkeskommuner</i>	
Vanlig undervisning	39 700
Forhøyet sats visse linjer	63 000
Spesialundervisning	186 200
Opphold	197 100
<i>Kommuner</i>	
Vanlig undervisning	36 630
Spesialundervisning	186 200
Innlosjering	197 100

10.4. Inntektsutjevningen

Inntektsutjevningen skal utjevne forskjeller mellom kommunenes skatteinntekter og mellom fylkeskommunenes skatteinntekter. Fra og med 2000 ble det innført løpende inntektsutjevning. Løpende inntektsutjevning innebærer at inntektsutjevningen for den enkelte kommune og fylkeskommune beregnes fortløpende sju ganger i året etter hvert som skatteinngangen foreligger. Det betyr at det er innbyggertilskuddet justert for (foreløpig) utgiftsutjevning, overgangsordning og inndelingstilskudd som er vist i Grønt hefte 2004. Den endelige fordelingen på post 60 Innbyggertilskudd vil først være klar i februar 2005, når skattetallene for hele 2004 foreligger.

For den enkelte kommune beregnes inntektsutjevningen slik:

	Brutto inntektsutjevning
-	Finansiering av inntektsutjevningen
=	Netto inntektsutjevning

Inntektsutjevningen er i 2004 basert på at kommuner med skatt under 110 prosent av landsgjennomsnittet får kompensert 90 prosent av forskjellen mellom egen skatt og dette

referansenivået. I tillegg trekkes kommuner med skatteinntekt over 134 prosent av landsgjennomsnittet 50 prosent av skatteinntekten over dette trekknivået. Fylkeskommuner med skatt under 120 prosent av landsgjennomsnittet får kompensert 90 prosent av forskjellen mellom egen skatt og referansenivået på 120 prosent. Det er ingen trekkordning for fylkeskommuner med høye skatteinntekter.

Med brutto inntektsutjevning menes den omfordelingen som i utgangspunktet framkommer ved beregningen i forrige avsnitt. Inntektsutjevningen gjøres imidlertid selvfinansierende ved å trekke alle kommuner med et likt beløp per innbygger. Summen av brutto inntektsutjevning for alle kommunene, tilsvarende alle fylkeskommuner, delt på alle landets innbyggere viser hva inntektsutjevningen koster i gjennomsnitt per innbygger (finansieringen av inntektsutjevningen). Brutto inntektsutjevning fratrukket det kommunen er med på å finansiere gir netto inntektsutjevning. Noen kommuner vil få positiv netto inntektsutjevning, mens andre vil få negativ netto inntektsutjevning. Netto inntektsutjevning vil på landsbasis summere seg til null.

I et system med løpende inntektsutjevning er det en sammenheng mellom skatteanslaget for landet og summen av eget skatteanslag og netto inntektsutjevning. Kommuner som ligger under 110 prosent av landsgjennomsnittlig skatteinntekt i 2004, vil få en vekst i sum egen skatteinngang pluss netto inntektsutjevning per innbygger som avviker lite fra veksten i gjennomsnittlig skatt per innbygger på landsbasis. Tilsvarende gjelder for fylkeskommuner med skatteinntekter under 120 prosent av landsgjennomsnittet.

For hver termin der det beregnes inntektsutjevning blir tall for samlet skatteinngang så langt i året og det inntektsutjevrende tilskuddet for den enkelte kommune og fylkeskommune lagt ut på departementets internettsider for løpende inntektsutjevning: <http://odin.dep.no/krd/norsk/prosjekt/liu>

10.5. Inndelingstilskuddet

Inndelingstilskuddet er en kompensasjonsordning for kommuner som slutter seg sammen. Ordningen skal sikre at kommuner ikke får reduserte rammeoverføringer som følge av kommunesammenslutninger. Inndelingstilskuddet består av basistilskudd og regionaltilskudd. Basistilskudd og regionaltilskudd inngår i inndelingstilskuddet på følgende måte: Kommuner som slutter seg sammen vil motta et basistilskudd slik alle kommuner gjør gjennom utgiftutjevningen. I tillegg vil den nye "storkommunen", som en del av inndelingstilskuddet, motta de øvrige basistilskudd som tilfalt kommunene før sammenslutningen. Når det gjelder regionaltilskuddet, vil den nye kommunen motta regionaltilskudd på vanlig måte dersom den er berettiget til det. I tillegg vil kommunen motta eventuelle øvrige regionaltilskudd som tilfalt kommunene før sammenslutningen, som en del av inndelingstilskuddet. Inndelingstilskuddet fryses reelt på det nivået det har det året kommunene slår seg sammen, og gis en varighet på 10 år. Tilskuddet vil deretter trappes gradvis ned over 5 år.

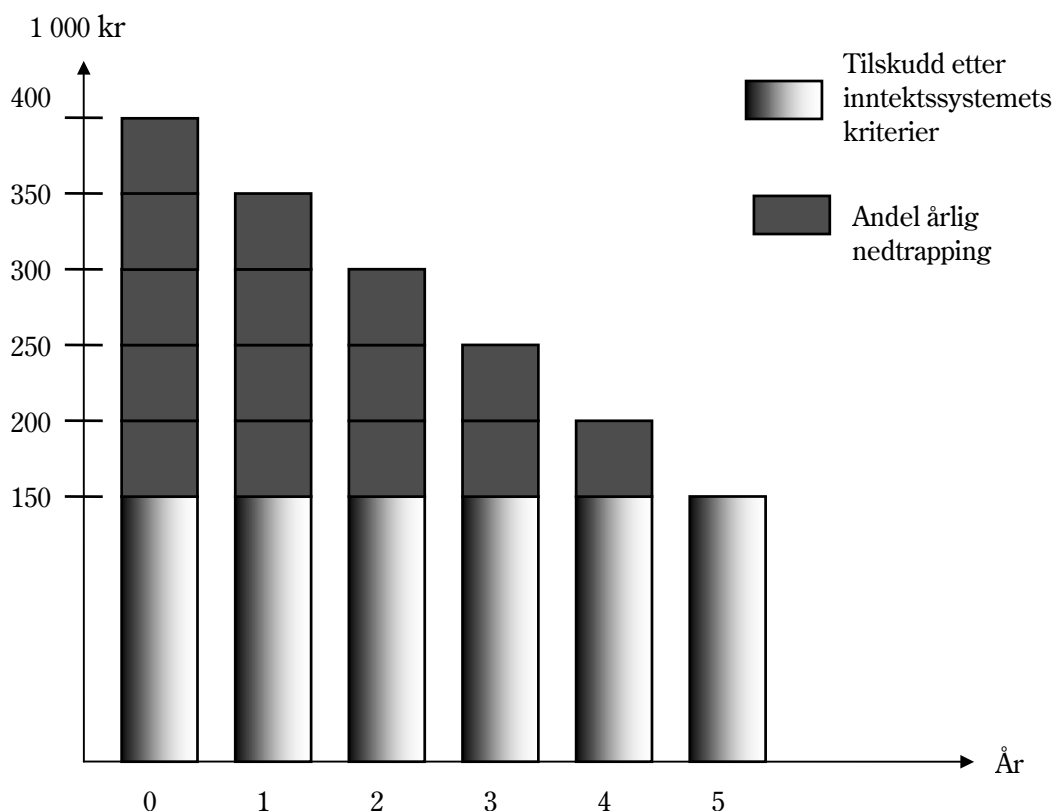
I 2004 er det kun Re kommune som mottar inndelingstilskudd. Dette vises i tabell C for kommunene.

11. Overgangsordningen

Når kommunene overtar ansvaret for nye oppgaver, eller øremerkede tilskudd innlemmes i inntektssystemet, legges disse midlene oftest inn med en annen fordeling mellom kommunene enn fordelingen etter inntektssystemets kriterier. (Tilsvarende gjelder ofte dersom midler trekkes ut av rammetilskuddet.) Det er ønskelig at disse midlene fordeles etter inntektssystemets kriterier gradvis for at ikke overgangen for den enkelte kommune skal skje for brått. Derfor har inntektssystemet en overgangsordning som skal sørge for at endringene skjer over tid. Det skal ta 5 år fra første året tilskuddet innlemmes (ev. midler trekkes ut) til hele prosessen er ferdig. Det samme gjelder endringer i tilskuddsfordelingen som følge av at inntektssystemet endres. Dette er illustrert i figur 3.

Vi har her valgt en eksempelkommune som får lavere tilskudd etter inntektssystemets kriterier enn ved det tidligere øremerkede tilskudd. Denne kommunen får et øremerket tilskudd på 400 000 kroner per år. Etter inntektssystemets kriterier vil tilskuddet for denne kommunen utgjøre 150 000 kroner. Stortinget vedtar i år 0 at tilskuddet skal innlemmes. Nedtrappingen tar til fra år 1 og er ferdig i løpet av 5 år. Midlene reduseres med like deler hvert år, slik at tilskuddet det første året blir redusert til 350 000 kroner, det andre året til 300 000 kroner og så videre.

Figur 3: Enkeltkommune som taper på at midlene går fra å være øremerkede til å bli fordelt etter inntektssystemets kriterier

Sagt på en annen måte: differansen mellom opprinnelig fordeling og fordeling etter kriterier utgjør 250 000 kroner. I år 1 legges 80 prosent av denne differansen, dvs 200 000 kroner, til summen etter kriterier på 150 000 kroner, slik at det samlede beløpet blir 350 000 kroner. I år 2 legges 60 prosent av differansen, det vil si 150 000 kroner, til summen etter kriterier på 150 000 kroner, slik at det samlede beløpet blir 300 000 kroner. I år 5 er fordelingen etter kriteriene i inntektssystemet slått igjennom med 100 prosent vekt.

De 50 000 kroner denne kommunen "mister" hvert år, blir ikke borte fra kommune-Norge. De blir omfordelt til kommuner som har blitt tildelt mindre som øremerket tilskudd enn når midlene fordeles etter kriteriene i inntektssystemet. På landsbasis påvirker derfor ikke overgangsordningen den samlede rammen.

12. Forsøk med kommunal oppgavedifferensiering

Oppgavedifferensiering innebærer at kommuner med ulike forutsetninger får ulike oppgaver. På denne måten er det til en viss grad mulig å skreddersy forvaltningsløsninger etter de lokale forutsetninger i hver enkelt kommune.

Forsøk med kommunal oppgavedifferensiering medfører behov for særskilte finansieringsordninger. Ved forsøk med fylkeskommunale oppgaver som i dag finansieres gjennom inntektssystemet, må det foretas et uttrekk i rammetilskuddet til den fylkeskommunen oppgaven overføres fra. Kommunen som skal gjennomføre forsøk, mottar et beløp tilsvarende uttrekket i rammetilskuddet til fylkeskommunen.

Det vises til St.prp. nr. 64 (2003-04) vedlegg 5 for en oppdatert liste over godkjente forsøk.